

Enheten för avdelningsstab inspektion
Malin Cato 010-730 94 12

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Slutrapport, 2021, avseende regerings- uppdraget om riktad tillsynsinsats med fokus på riskutsatta branscher för smittspridning av sjukdomen covid-19

Regeringen har, den 21 januari 2021, gett Arbetsmiljöverket i uppdrag att genomföra en riktad tillsynsinsats med fokus på riskutsatta branscher för smittspridning av sjukdomen covid-19. I uppdraget ingår att identifiera vilka branscher som är särskilt riskutsatta. Denna del av uppdraget har gjorts i dialog med Folkhälsomyndigheten.

Arbetet skulle genomföras skyndsamt. Detta är slutrapporten som redovisas i samband med årsredovisningen för 2021 till regeringen. Delrapporter har lämnats 30 mars 2021 och 14 juni 2021 enligt regeringsuppdraget.

Bakgrund

Smittspridning av olika virus och sjukdomar är risker som finns i många arbetsmiljöer och arbetsgivaren ska följa Arbetsmiljöverkets föreskrift om smittrisker, AFS 2018:4. En föreskrift som blev högst aktuell då pandemin började sprida sig till Sverige i början av 2020.

Under pandemin gick Folkhälsomyndigheten ut med rekommendationer och allmänna råd som vänder sig till samhället i stort. Arbetsgivaren ska dock följa de krav som finns i arbetsmiljöreglerna för att minska riskerna för smitta på arbetsplatsen.

Identifiering av riskutsatta branscher

Vi har haft dialog med Folkhälsomyndigheten i de kanaler vi upprättat under pandemin. Folkhälsomyndighetens rapport "Förekomst av covid-19 i olika yrkeskategorier – delrapport 2" som publicerades den 11 februari 2021 utgör en

del av vårt underlag i analys och urval av vilka branscher vår tillsyn ska riktas mot. Utöver Folkhälsomyndighetens bedömningar så har vi beaktat kunskaper och erfarenheter hos våra inspektörer och sakkunniga.

Den omfattande smittspridningen som fanns i samhället innebar att alla arbetsgivare behövde hantera smittrisker.

Vid identifieringen av riskutsatta branscher fokuserade vi därför på branscher där det förekom många kontakter mellan människor och där arbete hemifrån inte var ett alternativ.

Vi exkluderade branscher där personalen tidigt blev vaccinerade. Vi tog vi även hänsyn till annan tillsyn från Arbetsmiljöverket. Vi prioriterade därför inte sjukvård, äldreomsorgen och bussbranschen för inspektioner inom ramen för regeringsuppdraget. Hur de branscherna förebyggde smittrisker inspekterade vi inom ramen för vår obligatoriska tillsyn kopplat till arbetsgivares anmälningar om allvarliga tillbud, skyddsombudsframställningar och skyddsombudsstopp.

Vi har haft kontinuerlig dialog med Länsstyrelsernas nationella samordnare för tillsyn av pandemilagen. Syftet har varit att stämma av våra respektive tillsynsinsatser för att uppnå största möjliga effekt av tillsynen.

Utvalda särskilt riskutsatta branscher

Restauranger med mat för avhämtning/leverans av mat
Fastighetsskötsel
Lokalvård
Grundskolor och gymnasier, privat regi
Grundskolor och gymnasier, kommunal regi
Tandläkare, privat regi
Stora byggprojekt
Tågvårdar, lokförare, färjepersonal, annan ombordpersonal (ej buss)
Butiker (byggvaruhus, färgbutiker, heminredning)
Statliga servicekontor
Slakterier

Tillsynsinsatsen

Vi har genomfört en riktad tillsynsinsats med fokus på riskutsatta branscher för smittspridning av covid-19. Vi har fokuserat på att kontrollera arbetsgivarnas

systematiska arbetsmiljöarbete med att förebygga smittrisker i arbetet. Förutom de riktade inspektionerna har vi även tagit med frågor om smitta vid alla inspektioner i våra övriga nationella tillsynsaktiviteter.

Vi har också inspekterat hur arbetsgivare förebygger smittrisker för covid-19 inom ramen för vår obligatoriska tillsyn kopplat till arbetsgivares anmälningar om allvarliga tillbud, skyddsombudsframställningar och skyddsombudsstopp.

Metod

Vi genomförde tillsynen i första hand genom distansinspektioner via telefon men vi genomförde också vissa fysiska inspektioner ute på arbetsplatserna.

Vi bedömde att tillsynen gick att genomföra på distans med god kvalitet då det var arbetsgivarens förebyggande arbete mot smittrisker vi kontrollerade. Vi begärde också in dokumentation om arbetsgivarnas undersökningar och riskbedömningar i samband med inspektionen.

De inspektioner vi gjorde på stora byggarbetsplatser genomförde vi på arbetsställena. Stora byggarbetsplatser har många arbetsgivare som ska samarbeta och vi behövde se hur den samverkan fungerade i praktiken.

Kommunikation

För att nå ut till fler arbetsgivare än vi inspekterat har vi informerat på olika sätt om tillsynen och vad arbetsmiljölagen kräver när det gäller att förebygga smitta. Vi har haft information på vår web-plats och i sociala medier. Vi har lagt ut riktad information till olika branscher och vi har skickat direktinformation om tillsynen till arbetsmarknadernas parter via Arbetsmiljöverkets centrala samråd.

Resultat

Från den 4 januari till och med den 30 september 2021 har vi genomfört 2 920 förrättningar i den riktade tillsynsinsatsen med fokus på riskutsatta branscher för smittspridning av covid-19. Förrättningar inkluderar både inspektioner och uppföljningar.

Vi har ställt krav på att åtgärda brister i 53 % av inspektionerna. Det har i huvudsak varit krav på

- att undersöka och bedöma vilka smittrisker som finns på arbetsplatsen med anledning av coronaviruset
- åtgärder för att förebygga smittspridning

- utbildning för arbetstagare vid arbetsmoment med risk för kontakt med kroppsvätskor
- upprätta rutiner för utredning av ohälsa, olycksfall och tillbud

Förutom de riktade inspektionerna om smittrisker i särskilt riskutsatta branscher har vi i övrigt vid 6 579 inspektioner ställt frågor om arbetsgivarens arbete med smittrisker av covid-19.

Vi genomförde tillsynen fram till 30 september 2021 eftersom vi bedömde att tillsynen skulle få bäst effekt då smittspridningen var hög. Under hösten och vintern 2021 fortsatte vi tillsynen i mindre omfattning då pandemin inte var över men smittläget hade förbättrats.

Viktiga erfarenheter och slutsatser

Smittrisker var inte en prioriterad arbetsmiljörisk för många arbetsgivare innan pandemin bröt ut. Det gällde särskilt de branscher som normalt sett inte arbetar med risker för smitta. Därför saknades kunskap kring hur man ska arbeta förebyggande med risken för smitta. Covid-19 har förändrat det perspektivet. De arbetsgivare vi har inspekterat har insett att smitta är en arbetsmiljörisk som de behöver hantera i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Och att det är arbetsgivarens ansvar att arbeta förebyggande för att förhindra infektion på grund av smitta.

Vi har samverkat med andra myndigheter för att dels få fram vilka branscher som ansågs mest riskutsatta och dels samordna insatser så att vi inte krockade med våra inspektioner. Detta har varit en utmaning som vi gemensamt har arbetat aktivt för att lösa. En av utmaningarna låg i att hitta de mest riskutsatta branscherna eftersom det var en allmän smittspridning i hela samhället. Efter dialog med Folkhälsomyndigheten valde vi att fokusera på de branscher där det förekom många kontakter mellan människor och där arbete hemifrån inte var ett alternativ.

Slutligen kan vi konstatera att det systematiska arbetsmiljöarbetet är nyckeln till hur riskerna i arbetsmiljön ska hanteras. Vi ser att det sker en förändring i det förebyggande arbetet när systematiken är på plats. När systematiken finns kan även nya risker, så som covid-19 var, fångas upp och tas med i det förebyggande arbetet. De arbetsgivare vi har mött i våra inspektioner har varit positiva till våra inspektioner. Det har funnits en stor vilja att arbeta för att minska spridningen av smitta och åtgärderna har varit många och viktiga. Vår bedömning är att arbetsplatserna har uppfattat våra krav som relevanta och viktiga. Vid våra uppföljningar och av arbetsgivarnas svar på våra krav har vi konstaterat att arbetsgivarna åtgärdat de brister vi ställt krav på.

Såväl arbetsgivare som skyddsombud har berättat att de har upplevt att inspektionerna gett dem mer kunskap kring hur det förebyggande arbetet kan bedrivas. Vår bedömning är att inspektionerna har bidragit till förändringar och förbättringar, vilket i sin tur har varit till nytta för hela arbetslivet och samhället.